

WSPOMNIENIE O PROFESORZE ADAMIE MARKOWSKIM

Władysław Filek¹, Franciszek Dubert²

¹ Katedra Fizjologii Roślin, Akademia Rolnicza im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

² Zakład Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego, Polskiej Akademii Nauk w Krakowie

W dniu 14 stycznia 1997 zmarł w wieku 76 lat profesor dr Adam Markowski, organizator i kierownik Katedry Fizjologii Roślin Wydziału Rolniczego Akademii Rolniczej w Krakowie, współorganizator i długoletni kierownik Zakładu Fizjologii Roślin Polskiej Akademii Nauk. Był wybitnym uczonym i organizatorem nauki w zakresie fizjologii roślin, wychowawcą wielu pokoleń inżynierów i magistrów rolnictwa oraz promotorem szeregu pracowników naukowych. Dzięki ogromnej wiedzy, osiągnięciom naukowym i zaletom swego charakteru, cieszył się szacunkiem i uznaniem w środowisku ludzi nauki.

Profesor Adam Markowski urodził się 23 czerwca 1921 roku we Lwowie. Studia na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego ukończył w roku 1946. Stopień doktora nauk rolniczych uzyskał w 1951, docenta w 1955, a tytuły profesora nadzwyczajnego w 1964 i profesora zwyczajnego w roku 1979 roku.

Pracę naukową i dydaktyczną rozpoczął bezpośrednio po studiach w latach 1946–1949 jako asystent Katedry Uprawy Roli i Roślin Uniwersytetu Jagiellońskiego i Stacji Hodowli Roślin IHAR w Grodkowicach. Całą swoją dalszą działalność naukową związał z Krakowem. Kolejno obejmował kierownicze stanowiska: w Laboratorium Fizjologii Roślin IUNG Kraków (1950–1952), w Katedrze Fizjologii Roślin UJ (1952), następnie Wyższej Szkoły Rolniczej, później Akademii Rolniczej w Krakowie (1951–1991), w Pracowni Wzrostu i Rozwoju Roślin Zakładu Fizjologii Roślin PAN (1956–1991). W latach 1968–1976 był kierownikiem Zakładu Fizjologii Roślin PAN.

Odbył staże naukowe w USA, Francji i Holandii. Przebywał także na krótkoterminowych wizytach naukowych w RFN, Szwecji, Czechosłowacji, Jugosławii i na Węgrzech.

Jego dorobek dydaktyczny określa najlepiej liczba 148 prac magisterskich, wypromowanie 18 doktorów, spośród których habilitowało się 9 osób, a 7 z nich uzyskało tytuły naukowe profesora.

Był członkiem licznych towarzystw naukowych krajowych i zagranicznych, m.in. Society of Cryobiology, a także członkiem rad naukowych wielu instytucji badawczych. Przez szereg lat koordynował i kierował badaniami prowadzonymi w kraju w ramach problemów resortowych i międzyresortowych oraz pracami badawczymi zlecanymi m.in. przez Departament Rolnictwa USA.

Do głównych kierunków badawczych Profesora Adama Markowskiego należały w ciągu całej Jego działalności naukowej, przede wszystkim fizjologiczne i ekologiczne uwarunkowania indukcji rozwoju generatywnego roślin uprawnych oraz zagadnienia dotyczące wrażliwości roślin uprawnych na stres niskotemperaturowy (mróz, chłody). Te ostatnie badania były szczególnie bliskie Profesorowi do ostatnich dni Jego życia. Rozwijał je intensywnie i owocnie, a o ich znaczeniu i wartości świadczy przyznanie Mu przez Komitet Badań Naukowych grantu na realizację dalszych prac w tym zakresie, które jednak przerwała Jego śmierć. Ważną pozycję w dorobku Profesora zajmowały również badania wpływu gazowych zanieczyszczeń powietrza na procesy fizjologiczne roślin uprawnych oraz biologia plonowania, ze szczególnym uwzględnieniem wskaźników produktywności różnych gatunków i odmian. Był autorem lub współautorem 70 publikacji (w tym 58 oryginalnych prac naukowych), wiclu komunikatów na zjazdy i konferencje oraz 5 opracowań projektowych.

Środowisko fizjologów roślin w Polsce ceniło Go jako wybitnego nauczyciela akademickiego i uczonego. Cieszył się dużym uznaniem jako znakomity wykładowca. Posiadał ogromną wiedzę nie tylko przyrodniczą, utrzymywał wysoki poziom pracy dydaktycznej, dbał zawsze o przestrzeganie zasad etyczno-wychowawczych w stosunku do studentów i współpracowników. Był tu niepowtarzalnym wzorem. W opinii środowiska akademickiego uchodził za jednego z niclicznych już „klasycznych” profesorów, w najlepszym znaczeniu tego słowa. Posiadał dużą wiedzę filozoficzną i historyczną, ze szczególnym uwzględnieniem historii Polski i dlatego dyskusje z Nim zarówno indywidualne jak i seminaryjne były fascynujące. Położył wielkie zasługi w rozwoju Wydziału Rolniczego i Uczelni oraz szkolnictwa rolniczego i organizacji badań naukowych w Polsce. Był współtwórcą nowej specjalności w zakresie kształcenia na Wydziale Rolniczym pod nazwą Agrobiologia (Biologia stosowana w rolnictwie), dostrzegał bowiem potrzebę intensywnego rozwijania dyscyplin podstawowych dla nauk rolniczych. Był głównym autorem pierwszego Statutu Uczelni.

W pamiętnych czasach przemian społecznych i ruchów wolnościowych w Polsce bez wahania włączył się w działalność Komitetu Założycielskiego *NSZZ Solidarność* na Uczelni.

Profesor Adam Markowski znany był z tego, że podejmując jakiegokolwiek działania, czynił to zawsze z najgłębszego przekonania, z oddaniem i z perfekcyjną starannością. W połączeniu z Jego niezwykłymi uzdolnieniami organizatorskimi przynosiło to wspaniałe rezultaty. Istotne były dla Niego zawsze wielkie zadania i wyzwania. Do takich należało niewątpliwie wybudowanie pierwszego w Polsce fitotronu, jako bazy, umożliwiającej rozwój nowoczesnych badań z zakresu fizjologii roślin i biologii plonowania. Konieczność utworzenia takiego właśnie warsztatu pracy dostrzegał jako zadanie podstawowe. Poświęcił mu ogromną ilość czasu i energii, w dużym stopniu kosztem własnego dorobku naukowego. Ponadto udało mu się pozyskać dla tego celu przychylność i środki finansowe, wielu instytucji naukowych, a nawet czynników politycznych, mimo, że Jego bezkompromisowa postawa i przekonania nie spotykały się z akceptacją ówczesnych władz.

Jego zasługą jest stworzenie w fitotronie wzorcowego układu współpracy na polu naukowym i dydaktycznym pracowników Akademii Rolniczej i Zakładu Fizjologii Roślin Polskiej Akademii Nauk. O słuszności tej koncepcji świadczy fakt, że pomimo iż od Jego odejścia na emeryturę minęło już 10 lat – ten unikal-

ny układ współpracy trwa nadal a nawet rozwija się.

Po przejściu na emeryturę chętnie pomagał nadal w prowadzeniu zajęć dydaktycznych ze studentami w zakresie nowej specjalności „Biologia plonowania”. Służył zawsze radą i pomocą w rozwiązywaniu problemów naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych w fitotronie. Miał wiele planów naukowych, które zamierzał realizować, zwolniony od obowiązków administracyjnych w Katedrze i w Pracowni PAN.

Za działalność naukową i dydaktyczną Profesor Adam Markowski otrzymał liczne nagrody Rektora AR, Ministra Szkolnictwa Wyższego Nauki i Techniki oraz Sekretarza Naukowego PAN, a także odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal za zasługi dla Uczelni, Medal Komisji Edukacji Narodowej i Medal 25-lecia PAN.

Nagle odejście Profesora Adama Markowskiego było ciężkim ciosem dla Jego uczniów i współpracowników oraz dla społeczności akademickiej Uczelni. Pozostawił wielkie dzieło Swego życia, a wśród uczniów i współpracowników na zawsze pamięć o wspaniałym Mistrzu i Przyjacielu, krystalicznym Człowieku.

REMEMBERING PROFESSOR ADAM MARKOWSKI

Władysław Filek¹, Franciszek Dubert²

¹ Department of Plant Physiology, Agricultural University, Kraków

² Department of Plant Physiology, Polish Academy of Sciences, Kraków

Prof. Dr Adam Markowski, the founder and director of the Department of Plant Physiology at Kraków Agricultural University's Faculty of Agriculture, and co-founder and long-time director of the Department of Plant Physiology at the Polish Academy of Sciences, died on 14 January 1997, aged 76. He was an excellent academic and organiser of the study of plant physiology, the mentor of several generations of agricultural engineers and graduates of Master's degrees, and the supervisor of a long line of academic employees. His vast knowledge, academic achievements and personality earned him respect and recognition in academic circles.

Prof. Markowski was born on 23 June 1921 in Lvov, and graduated from the Faculty of Agriculture at the Jagiellonian University in 1946. He completed his doctorate in agricultural science in 1951, his first assistant professorship in 1955, and was awarded the titles first of senior assistant professor in 1964 and later full professor in 1979.

He started his academic and teaching career immediately after graduating, and from 1946 to 1949 worked as an assistant lecturer at the Department of Land and Plant Cultivation at the Jagiellonian University and the IHAR (Plant Breeding and Acclimatisation Institute) Plant Breeding Station in Grodkowice. He spent the whole of his academic life in Kraków. His subsequent directorial posts began with the Kraków IUNG (Institute of Soil Science and Plant Cultivation) Laboratory of Plant Physiology (1950–1952), and he later worked in the

Jagiellonian University Department of Plant Physiology (1952), the Higher Institute of Agriculture and the Kraków Agricultural University (1951–1991), and the Plant Growth and Development Workshop in the Plant Physiology Department at the Polish Academy of Sciences (1956–91). In 1968–1976 he was the director of the Plant Physiology Department at the Polish Academy of Sciences (PAN).

He took up temporary academic posts in the USA, France and Holland, and also visited West Germany, Sweden, Czechoslovakia, Yugoslavia and Hungary on academic business. His teaching career is perhaps best summarized in figures: 148 Master's theses, supervision of 18 doctorate students, of which nine went on to become assistant professors and seven full professors. He was a member of a number of scientific societies, both within Poland and abroad, including the Society of Cryobiology, and was on the academic boards of several research institutions. For many years he coordinated and led research in Poland on issues being addressed as government departmental or inter-departmental affairs, as well as research work commissioned by the USA Department of Agriculture.

The main areas of Professor Markowski's research work throughout his academic career were the eco-physiological factors necessary to induce generative development in cultivated plants, and the sensitivity of cultivated plants to low-temperature stress (frost and chill). This latter area of research was particularly important to the Professor right up until the last days of his life. He worked on it intensively and fruitfully, and its significance and value are reflected in the fact that the Scientific Research Committee (KBN) awarded him a grant to continue his work in this field, which was cut short, however, by his death. Other important areas of his legacy are the research that he carried out on the influence of gaseous air pollutants on the physiological processes of cultivated plants; and the biology of crop yielding, in particular the productivity indicators of different breeds and varieties. He was the author and co-author of 70 publications, including 58 original academic papers, many speeches for conventions and conferences, and five study projects.

Polish plant physiologists valued him highly as an academic teacher and scientist. He was respected as a lecturer with huge reservoirs of knowledge and high teaching standards. In his relations with his students and colleagues he always took great care to adhere to ethical and educational principles, and in this he provided a unique model. In academic circles he was considered one of the last few remaining „classical” professors, in the most positive sense of the word. He had extensive knowledge of philosophy and history, in particular the history of Poland. He made a great contribution to the development of the Kraków Agriculture Faculty and the University, as well as to agricultural education in general and the organization of scientific research in Poland. Responding to the need he saw for the intensive development of fundamental disciplines in the agricultural sciences, he co-founded a new field of specialist education in the Faculty of Agriculture, Agrobiology (applied biology in agriculture). During the memorable time of social revolution and liberation movements in Poland, he did not hesitate to become involved in the activities of the founding committee of NSZZ Solidarność (the Solidarity Independent Trade Union) at the University.

Professor Adam Markowski was well-known for deep conviction, dedication and perfectionism with which he approached everything he did. These, combined with his exceptional organizational skills, bore rich fruit. Taking on large-scale and far-reaching projects and challenges was always important to him. One

such project was undoubtedly the construction of Poland's first phytotron, as a base serving the development of modern research in plant physiology and the biology of crop yielding. Creating this kind of scientific workshop was a project that he considered to be of fundamental importance. He dedicated vast amounts of time and energy to it, often at the cost of his own academic career. He also gained the approval and financial support of several academic institutions and even political circles, despite the fact that his own uncompromising attitude and convictions did not meet with the acceptance of the authorities at the time.

It is thanks to him that the Phytotron became such a model system of co-operation between the research and teaching staff at the Agricultural University and the Plant Physiology Department at the Polish Academy of Sciences. The perspicacity of his idea is borne out by the fact that although it is now ten years since he was retired, this unique system of co-operation is still functioning and is even developing further.

After retiring he continued to assist readily in teaching the new subject, the biology of crop yielding. At the Phytotron he was always available to provide advice and help in solving problems, whether of a scientific, didactic or organizational nature. He had a large number of plans for research that, freed from the burden of administrative duties at the Faculty and the Department at PAN, he intended to carry through.

Adam Markowski was presented with numerous awards for his research and teaching work – by the Chancellor of the Agricultural University, the Minister for Higher Education, Science and Technology, and the Scientific Secretariat of PAN. He also received the Chivalric Cross of the Order of Polonia Restituta, a medal for service to the University, a medal from the National Commission for Education, and the Polish Academy of Sciences 25th Anniversary Medal.

The sudden loss of Professor Adam came as a heavy blow, not only to his students and colleagues but to the whole academic community at the University. He has left behind the great work that was his life, and his students and colleagues will always remember this excellent Master and Friend, a truly crystal Man.